

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ

ISTORIE

CLASA A XI-A¹

CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

Aprobată prin ordin al ministrului

Nr. 5099/09.09.2009

București, 2009

¹ Se aplică și la clasa a XII-a – filiera tehnologică, ruta progresivă de calificare prin școala de arte și meserii + anul de completare.

NOTĂ DE PREZENTARE

Studiul disciplinei *Istorie*, în ciclul superior al liceului, se focalizează pe înțelegerea specificului cunoașterii de tip istoric și pe funcționalitatea acesteia pentru diferitele domenii de activitate. În acest context, oferta de cunoaștere pe care o face programa își propune să stimuleze interesul pentru istorie, să asigure premise pentru continuarea învățării după finalizarea studiilor liceale și să permită elevilor să reflecteze asupra impactului trecutului în viața cotidiană.

În conformitate cu planurile-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, în clasa a XI-a, respectiv în clasa a XII-a (ruta progresivă de calificare prin școala de arte și meserii și anul de completare), disciplina *Istorie* se studiază după cum urmează:

- (a) **3 ore pe săptămână:** la filiera teoretică, profil umanist, specializarea științe sociale; la filiera vocațională, profil ordine și securitate publică (licee ale MAI), specializarea științe sociale;
- (b) **2 ore pe săptămână:** la filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie; la filiera vocațională, profil pedagogic, specializarea învățător/ educatoare; la filiera tehnologică, calificările profesionale tehnician în turism, coafor stilist, tehnician în activități de poștă, tehnician în hotelărie, tehnician în activități economice, tehnician în activități de comerț, tehnician în administrație, tehnician în gastronomie, tehnician în achiziții și contractări, organizator banqueting;
- (c) **1 oră pe săptămână:** la filiera teoretică, profil real, specializările matematică-informatică și științe ale naturii; la filiera vocațională, profil pedagogic, toate specializările, cu excepția celei specificate la punctul (b); la filiera vocațională, profilurile artistic, sportiv, teologic și militar MAPN; la filiera tehnologică, toate calificările profesionale, cu excepția celor specificate la punctul (b).

Programa este structurată astfel:

- notă de prezentare,
- competențe generale,
- valori și atitudini,
- competențe specifice și conținuturi asociate acestora,
- sugestii metodologice.

Competențele specifice și conținuturile parcurse de toate filierele, profilurile și specializările din ciclul superior al liceului constituie **nucleul comun al programei școlare**; de aceea ele un sunt marcate în text prin elemente de tehnoredactare specifice (asterisc și corp de literă cursiv).

Competențele specifice și conținuturile marcate prin asterisc (*) și corp de literă cursiv sunt obligatorii numai pentru filiera teoretică, profil umanist, specializarea științe sociale, care are prevăzute în planul-cadru 3 ore de *Istorie* pe săptămână.

Conținuturile marcate prin asterisc (*) și corp de literă cursiv sunt obligatorii numai la specializările care au prevăzute în planul-cadru 2 ore de *Istorie* pe săptămână.

Cele patru competențe generale și competențele specifice vizează domeniile:

- comunicare;
- relații interpersonale, civice și interculturale;
- surse istorice și modalități de analiză și utilizare a acestora pentru informare, documentare și cercetare;
- învățare permanentă.

Focalizarea pe aceste domenii de competență a avut în vedere asigurarea progresului în învățare în context formal și non-formal.

Conținuturile asociate competențelor specifice se subsumează domeniilor de conținut incluse în programele pentru ciclul inferior al liceului și anume:

1. Popoare și spații istorice
2. Oamenii, societatea și lumea ideilor
3. Statul și politica
4. Relațiile internaționale
5. Religia și viața religioasă.

Pentru fiecare domeniu de conținut programa identifică un set de teme, conținuturi, probleme de atins și studii de caz care aduc în discuție probleme ale epocii contemporane cu impact asupra vieții cotidiene. Conținuturile reprezintă mijloace prin care elevul poate dobândi competențele generale și specifice propuse de programă, ținând să contribuie la dezvoltarea unei personalități autonome, capabilă să analizeze, să propună soluții, să accepte diversitatea și dialogul, să observe și să abordeze perspectivele multiple asupra trecutului, precum și problemele sensibile și controversate, să ia decizii în cunoștință de cauză, să-și asume responsabilități, să practice atitudinile și valorile societății democratice.

Acest mod de a înțelege conținuturile învățării a determinat opțiunea pentru teme care aparțin secolului XX. Alte argumente se referă la nevoia înțelegerii aprofundate a vieții cotidiene în toate aspectele sale (economic, social, politic, cultural, religios, al mentalităților), la necesitatea dobândirii comportamentului democratic și a instrumentelor intelectuale minime care să susțină învățarea pe parcursul întregii vieți.

De asemenea, construirea acestei programe a ținut cont și de achizițiile dobândite de elevi în perioada anterioară (clasele a IX-a și a X-a).

Programa se dorește un răspuns la interesele de cunoaștere ale elevului, la evoluțiile domeniului academic, precum și la viziunea societății contemporane asupra educației așa cum apare în diferite documente elaborate la nivel european: recomandările Consiliului Europei referitoare la studiul istoriei și al educației civice, Memorandumul pentru educația permanentă, elaborat de Comisia Europeană.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă

VALORI ȘI ATITUDINI

Educația pentru cetățenie și valori democratice presupune însușirea valorilor, atitudinilor și comportamentelor democratice.

Ca urmare, competențele generale și specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- Coerență și rigoare în gândire și acțiune
- Gândire critică și flexibilă
- Relaționarea pozitivă cu ceilalți
- Respectarea drepturilor fundamentale ale omului
- Dezvoltarea atitudinilor pro-active în viața personală și cea socială
- Antrenarea gândirii prospective prin înțelegerea rolului istoriei în viața prezentă și ca factor de predicție a schimbărilor
- Rezolvarea pe cale non-violentă a conflictelor
- Asumarea toleranței etnice, religioase și culturale.

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

<p>La filiera teoretică, profil umanist, specializarea științe sociale (3 ore/ săptăm.) programa se parcurge integral.</p> <p>La specializările care au prevăzute pentru <i>Istorie</i> 2 ore/ săptăm. sunt obligatorii: competențele specifice scrise cu litere necursive și fără asterisc, toate conținuturile, inclusiv cele marcate prin asterisc (*) și corp de literă cursiv.</p> <p>Competențele specifice și conținuturile marcate prin asterisc (*) și corp de literă cursiv nu sunt obligatorii la specializările care au prevăzută 1 oră de <i>Istorie</i> pe săptămână.</p>	
Competențe specifice	Conținuturi
<p>1.1. Formularea, în scris și oral, a unor opinii referitoare la o temă de istorie</p> <p>*1.2. <i>Elaborarea unei argumentări orale sau scrise</i></p> <p>*3.2. <i>Compararea relevanței surselor istorice în abordarea unui subiect</i></p>	<p>POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE</p> <p>▪ Europa și lumea în secolul XX</p> <p><u>Probleme de atins:</u> Europa contemporană (unitate, diversitate, integrare); *<i>Europa și spațiile de civilizație extraeuropene.</i></p> <p>Cultura română – cultură europeană; România și Europa în secolul al XX-lea; *<i>Grigore Gafencu și unitatea europeană</i>; *<i>Imaginea României în presă internațională după anul 1989 – (studii de caz)</i></p>
<p>1.3. Compararea unor opinii și argumente diferite referitoare la o temă de istorie</p> <p>2.1. Cunoașterea și asumarea valorilor cetățeniei democratice</p> <p>3.1. Selectarea și comentarea surselor istorice pentru a susține / combate un punct de vedere</p> <p>*4.1. <i>Proiectarea unei cercetări cu subiect istoric</i></p>	<p>OAMENII, SOCIETATEA ȘI LUMEA IDEILOR</p> <p>▪ Economie și societate în lumea postbelică</p> <p><u>Probleme de atins:</u> Ocupații și statute profesionale; Migrații în lumea contemporană, Viața privată și viața publică; *<i>Curenți și idei economice: economii dirijate și economii liberale.</i></p> <p>Economie rurală – economie urbană în România; *<i>Diaspora și exilul românesc – (studii de caz).</i></p> <p>▪ Știința și societatea</p> <p><u>Probleme de atins:</u> Impactul tehnologiei asupra vieții cotidiene și a mediului; Noile tehnologii și timpul liber.</p> <p>Contribuții românești la dezvoltarea științei și tehnicii – (studii de caz).</p>
<p>2.2. Analizarea instituțiilor, normelor și procedurilor de guvernare</p> <p>2.3. Folosirea strategiilor de negociere și cooperare civică</p> <p>3.3. Descoperirea în sursele de informare a perspectivelor diferite asupra evenimentelor și proceselor istorice</p> <p>1.3. Compararea unor opinii și argumente diferite referitoare la o temă de istorie</p>	<p>STATUL ȘI POLITICA</p> <p>▪ Statele în perioada contemporană</p> <p><u>Probleme de atins:</u> Forme de organizare statală; Idei și regimuri politice.</p> <p>România – de la statul totalitar la statul de drept; *<i>Teme și dezbateri politice în Parlamentul României la 1900</i>; *<i>Sistemul electoral din România între 1918-1938 și dinamica partidelor politice – (studii de caz).</i></p>
<p>3.3. Descoperirea în sursele de informare a perspectivelor multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice</p> <p>4.2. Folosirea mijloacelor și a tehnologiilor de informare și comunicare pentru investigarea unui eveniment sau a unui proces istoric</p> <p>*1.4. <i>Susținerea argumentată a unui punct de vedere într-o discuție / într-un referat pe teme de istorie</i></p>	<p>RELAȚIILE INTERNAȚIONALE</p> <p>▪ Cooperare și conflict</p> <p><u>Probleme de atins:</u> Instituții, mecanisme și politici de rezolvare a conflictelor în lumea contemporană.</p> <p>România și conflictele regionale în secolul XX; *<i>România în Tratatul de la Varșovia – (studii de caz).</i></p>
<p>3.4. Analiza diversității sociale, culturale și de civilizație în istorie pornind de la sursele istorice</p> <p>*1.4. <i>Susținerea argumentată a unui punct de vedere într-o discuție / într-un referat pe teme de istorie</i></p>	<p>RELIGIA ȘI VIAȚA RELIGIOASĂ</p> <p>▪ Religia în lumea contemporană</p> <p><u>Probleme de atins:</u> Fundamentalismul; Arhitectura religioasă; *<i>Pelerinajul.</i></p> <p>Diversitatea religioasă în România – (studiu de caz).</p>

SUGESTII METODOLOGICE

Modul în care este concepută programa răspunde unei duble exigențe: de a fi un punct de plecare comun pentru toți profesorii și, pe de altă parte, de a-i incita în interpretarea și adecvarea acesteia la condițiile specifice în care își desfășoară activitatea.

Existența unor programe centrate pe achizițiile elevilor, precum și noile dezvoltări pe care le înregistrează domeniul academic, au consecințe la nivelul didacticii disciplinei: putem constata “infuzia” unor demersuri consacrate la nivel academic, care promovează o cunoaștere de tip integrativ, critic și autoreflexiv (istoria mentalităților și istoria orală sunt doar câteva exemple). La un alt palier, “învățarea istoriei prin cercetare”, strategie de învățare utilizată mai larg în contexte non-formale de educație, încurajează elevii să folosească o diversitate de surse, să utilizeze mărturiile contemporane, să alcătuiască proiecte și să argumenteze demersul utilizat.

Pe de altă parte, reprezentările publice și viziunile curente în viața publică și în mediul non-academic prezintă un element care trebuie să stea în atenția profesorilor.

Acest nou context educațional regândește rolurile celor doi parteneri ai procesului educațional: profesorul și elevul/elevii. Noile roluri au în vedere:

- a) pentru profesor: facilitarea învățării, încurajarea elevilor pentru a formula puncte de vedere personale, colaborarea cu elevii în realizarea demersului didactic;
- b) pentru elev: învățarea prin cooperare, învățarea în contexte formale și non-formale, transferul învățării².

Asumarea noilor roluri antrenează demersuri didactice bazate pe învățarea prin descoperire, simulare, analiza surselor istorice, dezbateră, jocul de rol, proiectul. Acestea au avantajul de a permite alternarea formelor de activitate și favorizează evidențierea dimensiunii holistice a învățării. Experiențele anterioare de învățare pot să fie astfel corelate cu noile învățări.

Utilizarea surselor istorice în predarea istoriei trebuie să se afle permanent în atenția profesorului. Formarea competențelor legate de analiza surselor istorice este un obiectiv de predare important pentru că valoarea surselor pentru interpretarea istorică este foarte diferită, iar instrumentele de analiză ale diferitelor surse sunt foarte diverse. Din această perspectivă, strategiile didactice focalizate pe utilizarea surselor istorice trebuie să ia în considerare elemente precum categoria formală de sursă, categoria cronologică, utilitatea sursei în atingerea obiectivelor de predare. Conceptul cheie care trebuie să stea în atenția profesorului este cel de multiperspectivitate, însemnând ”Un mod de a gândi, a selecta, a examina și a utiliza dovezi provenind din diferite surse pentru a lămurii complexitatea unei situații și pentru a descoperi ceea ce s-a întâmplat și de ce” (Stradling, R.: 2001). Un demers didactic focalizat pe înțelegerea multiperspectivității înseamnă a ajuta elevii să exerseze modalități de analiză a faptelor/proceselor istorice pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat în trecut și de ce. Activitățile propuse trebuie să contribuie la înlăturarea stereotipurilor, a discriminării și a automatismelor de gândire, precum și la cultivarea spiritului tolerant.

Gândirea critică este considerată un factor-cheie în învățarea eficientă. Antrenarea acestui tip de gândire poate avea ca punct de plecare strategii bazate pe lectura activă, elaborarea raționamentelor, formulare de întrebări, elaborare de texte diverse (fișe de lectură, comentarii, recenzii, referate, eseuri), folosirea de metode grafice.

² Capacitatea de transfer a ceea ce a învățat elevul la noile situații se constituie într-un indicator important al învățării adaptative, flexibile. Transferul poate fi identificat la o varietate de niveluri (de la un set de concepte la altul, de la o disciplină la alta, de la un an școlar la altul și din cadrul școlii în viața de zi cu zi, în activitățile non-formale (ISE, 2003).

Utilizarea investigației ca demers didactic favorizează: exersarea tehnicilor de muncă intelectuală și metoda învățării prin descoperire, coroborarea izvoarelor istorice și interpretarea lor, cultivarea interesului pentru cercetare, învățarea etapelor proiectării unei investigații istorice (Ghid de evaluare, 1996). Etapele parcurse de un demers investigativ includ: identificarea temei, formularea întrebărilor referitoare la domeniul de interes, stabilirea obiectivelor investigației, identificarea surselor de informare, realizarea unui plan, colectarea informațiilor/datelor, analiza și prelucrarea informațiilor, prezentarea rezultatelor.

Integrarea noilor tehnologii informatice în procesul de predare-învățare (inclusiv Internetul) devine esențială în condițiile multiplicării surselor de informare și de comunicare.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Evaluarea trebuie să se realizeze ca evaluare continuă, formativă. Pentru a favoriza o evaluare obiectivă profesorii trebuie să prezinte cu claritate rezultatele pe care trebuie să le atingă elevii. Alături de formele clasice de evaluare recomandăm utilizarea unor instrumente complementare de evaluare: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.

Studierea faptelor/ proceselor istorice² (politice, economice, culturale, ideologice, militare, precum și a imaginii societății în diferite perioade), a personalităților, instituțiilor, popoarelor/națiunilor, se va face avându-se în vedere:

- contextul: timp, spațiu, cauze, premise/ factori interni și externi;
- caracteristicile faptului/ procesului: definire, aspecte ale desfășurării/ instituției/ atribuției/ prevederi relaționate pe verticală și pe orizontală, forțe politice/ sociale/ grupuri/ personalități;
- semnificațiile și impactul: însemnătate, consecințe imediate și de perspectivă, influențe;
- perspectivele multiple.

² Precizăm că problemele de atins nu corespund lecțiilor.